

Ιστορία. Η απώτατη ιστορία της Αχαιίας χάνεται στην αχλύ του μύθου. Ελάχιστα στοιχεία υπάρχουν και όσες πληροφορίες δίνει η γραπτή παράδοση είναι συνυφασμένες με μυθολογικά στοιχεία. Στην περιοχή πάντως εμφανίζεται πολιτισμός από τα τέλη της νεολιθικής περιόδου. Τα δεδομένα της περιορισμένης ανασκαφικής έρευνας βεβαιώνουν ότι από τότε ο χώρος κατοικείται συνεχώς. Κάποια άνθηση γνωρίζει η περιοχή στην τελευταία φάση της μυκηναϊκής εποχής, μετά την παρακμή του μυκηναϊκού πολιτισμού στην ανατολική και τη νοτιοδυτική Πελοπόννησο.

Για τους πρώτους ιστορικούς χρόνους της Αχαιίας τα στοιχεία είναι ασαφή. Από πληροφορίες όμως μεταγενέστερων συγγραφέων της αρχαιότητας φαίνεται ότι η περιοχή ήταν χωρισμένη σε δύο μεγάλες ενότητες: την Αιγιαλεία στα ανατολικά, με κέντρο τη Σικυώνα, και τη δυτική περιοχή, όπου ηγεμόνευαν αυτόχθονες βασιλιάδες. Η έλλειψη ανασκαφικών δεδομένων δεν βοηθά στην αποκατάσταση της ιστορίας του τόπου, ο οποίος αρχίζει να παίρνει πνοή και να παίζει κάποιον ρόλο στα ελληνικά πράγματα μετά τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου (323 π.Χ.). Η ίδρυση της Αχαιϊκής Συμπολιτείας δεν κατόρθωσε όμως να ανακόψει την καπιούσα των ελληνικών πραγμάτων και να βοηθήσει στη διατήρηση της ανεξαρτησίας του ελληνικού χώρου. Έτσι, όταν το 146 π.Χ. κατέλαβαν οι Ρωμαίοι την Κόρινθο, η Αχαιία έγινε ρωμαϊκή επαρχία.

Στους μεσαιωνικούς και νεότερους χρόνους έως την απελευθέρωση της Ελλάδας από τον τουρκακό ζυγό, η Αχαιία ακολουθεί σε γενικές γραμμές τις τύχες της υπόλοιπης Ελλάδας και ειδικότερα της υπόλοιπης Πελοποννήσου. Οι λαοί που ήρθαν στην περιοχή ως επιδρομείς, πειρατές και κατακτητές (Γότθοι, Σαρακηνοί, Νορμανδοί, Φράγκοι, Τούρκοι κ.ά.) είναι εκείνοι που ταλαιπώρησαν κατά καιρούς ολόκληρη την Πελοπόννησο. Με ακμάζουσα γεωργία και αξιόλογα εμπορικά και βιομηχανικά κέντρα, όπου άκμαζαν βιομηχανίες, όπως η μεταξουργία και η ταπητουργία, η μεσαιωνική Αχαιία αποκτά ιδιαίτερη σημασία την εποχή της φραγκικής κατάκτησης, όταν κέντρα της, όπως η Πάτρα, η Βοστίτσα (Αίγιο), τα Καλάβρυτα, γίνονται έδρες φεουδαρχικών ηγεμόνων του πριγκιπάτου της Αχαιίας (Πελοποννήσου), που εισάγουν το φεουδαρχικό σύστημα, τις συνήθειες και γενικά τη γαλλική κουλτούρα. Αργότερα οι αχαιϊκές πόλεις γνωρίζουν την κυριαρχία των Ατσαγιόλι και της Ναβαρρικής εταιρείας και τις τουρκακές εισβολές από το τέλος του 14ου αι. έως την κατάλυση της αρχής των Παλαιολόγων από τους Τούρκους.

Στον ξεσηκωμό της Πελοποννήσου κατά τον πρώτο Ρωσοτουρκακό πόλεμο (1768-74) η Πάτρα και το Αίγιο είναι από τις πόλεις που υπέστησαν άγριες σφαγές. Στην Επανάσταση, από την Αχαιία δόθηκε το σύνθημα της εξέγερσης. Στη μονή της Αγίας Λαύρας υψώθηκε στις 13 Μαρτίου από τον Παλαιών Πατρών Γερμανό το λάβαρο της Επανάστασης, ενώ στις 22 Μαρτίου ξεσηκώθηκε η Πάτρα, όπου έσπευσαν πρόκριτοι και χωρικοί από τα περίχωρα, από το Αίγιο, τα Καλάβρυτα κλπ. Τέλος, ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ύψωσε στην πλατεία του Αγίου Γεωργίου τη σημαία της Επανάστασης στις 25 Μαρτίου, ημερομηνία από την οποία χρονολογείται η αρχή του απελευθερωτικού

Αγώνα. Η Αχαΐα δοκιμάστηκε όλα τα χρόνια της Επανάστασης και το φρούριο της Πάτρας, απ' όπου ξεκίνησε ο Αγώνας, ελευθερώθηκε από τα τελευταία.